

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERİN BEDEN DİLİNE YÖNELİK TUTUMLARI: ADANA-KOZAN FATİH ANADOLU LİSESİ ÖRNEKLEMİ*

Samet GÖKÇELİ**

Öz

Bu araştırma, örneklem grubundan hareketle lise öğrencilerinin öğretmenlerin beden diline yönelik görüşlerini alarak beden dilinin eğitime olan etkisinin neler olduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma; Adana ili Kozan ilçesindeki Fatih Anadolu Lisesinde 2011-2012 eğitim- öğretim yılında öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. sınıflar düzeyinde, 179 kız, 166 erkek öğrenci olmak üzere toplam 345 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Veriler Likert tipi tutum anketi ile toplanmıştır. Öğretmenlerin beden diline yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen anketteki 35 madde ve 1 açık uçlu ifadeden elde edilen veriler, SPSS 15.0 paket programıyla çözümlenmiş ve istatistiksel analizlerde frekans (f), yüzde (%), standart sapma (ss), aritmetik ortalama (xort), t-testi (t), Anova kullanılmış ve sonuçlar tablolaştırılmıştır. Sonuç olarak; öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumlarında; cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş, anne- babanın eğitim ve gelir durumuna göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Araştırma bulgularına göre; öğretmenin jest ve mimiklerini etkili kullanması, göz teması kurması, dersi ayakta işlemesi, sınıftaki ön boşluğu kullanması öğrencilerin hoşuna gitmekte olup olumlu eğitim ortamı sağlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Beden Dili, Eğitim, İletişim.*

* Bu çalışma, Prof. Dr. Alemdar YALÇIN danışmanlığında Disiplinler Arası Alan Olarak Edebiyat Eğitimi dersi çerçevesinde yapılmıştır.

** Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü TDE Eğitimi Doktora Öğrencisi, sgokceli@gmail.com

THE ATTITUDES OF HIGH SCHOOL STUDENTS TOWARDS THE TEACHER'S BODY LANGUAGE COURSE: ADANA KOZAN FATİH ANATOLIAN HIGH SCHOOL CASE

Abstract

The purpose of this study is to determine the attitudes of the high school students towards the teacher's body language. This study conducted on 345 students of 9 th, 10 th, 11 th and 12 th grades who are attending in Adana Kozan Fatih Anatolian High School case. Data were collected through like attitudes survey. The results of this study showed that attitudes of the students have not changed according to their sex, ages, class level, income status of parents and level of education. The survey consisting of 35 item and expressed in open-ended that the data taken solved by SPSS (15.0) package programe and frequence (f), percentage (%), aritmetic avarage (xort), standart deviation (sd), t-test (t) Anova were used in statical analyzes. The students like that teacher's gestures and facial expressions are used effective, eye contact, standing in the course to tell, used front space.

Key Words: *Body Language, Education, Communication*

GİRİŞ

Duygu, düşünce, istek, ihtiyaç ve ruhsal durumlarımızı başka insanlarla paylaşırken sözlü iletişimin yanında sözsüz iletişim olan beden dilinden de faydalanırız. İnsanlar, günlük hayatta ve sosyal çevrede sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmek için iletişim kurar. İletişim, hayatın vazgeçilmez bir parçasıdır. "Her insan çevresine, duruşu ve hareketleri ile tepki ya da refleksleri ile etki eder. İnsanlar; bedenlerinin dili aracılığıyla duygularını, düşüncelerini, isteklerini, ihtiyaçlarını ve ruhsal zenginliklerini başka insanlarla paylaşmışlardır."(Baltaş ve Baltaş, 2001: 111)

Schober (2007: 116)'e göre, sözsüz iletişim açısından anlam taşıyan beden dili, kişinin duygu ve düşüncelerini karşısındakine iletirken kullandığı hareketler, jestler, mimikler

ve vücut duruşundan oluşan değerler bütünüdür. Beden dilini okumayı ve kullanmayı bilmek birçok meslekte mesleğin gereklerini yerine getirmek açısından önemlidir. Büyük gruplar karşısında konuşan, öğrencilerinin derse olan ilgilerini artırmak ve onları motive etmek zorunda olan, sosyal davranışlara öncülük eden, duygu ve çelişkilerin üstesinden gelmek zorunda olan öğretmenlerin beden dilini kullanımı da son derece önemlidir. Bu yüzden sınıf içi iletişimde beden dili önemli bir role sahiptir. Sınıf ortamı; öğrenci ile öğretmenin, karşılıklı etkileşimde bulunduğu bir ortamdır. Bu ortamda iletişim bazen sözel, bazen de sözel olmayan bir biçimde beden diliyle sağlanır.

Beden dili hareketleri genel olarak yedi grup altında toplanmaktadır. Bunlar; yüz ifadeleri (gözler, dudaklar, jest ve mimikler), baş hareketleri, el-kol hareketleri, pozisyon ve vücudun duruşu, ayakta durma ve oturma, bacaklar ve ayakların kullanımı, mesafe ve bedensel temastır (Sillars, 1995).

Öğretmen, sadece öğreten değil; aynı zamanda eğiten ve sınıfa örnek olan bir kişidir. İçinde yaşadığı toplumun kültür yapısının gelişmesinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Çalışkan ve Yeşil, 2005). Bu nedenle öğretmenin beden dili ile verdiği mesajlar son derece önemlidir. Öğretmenlik mesleği, iletişim becerilerinin, beden dilinin etkin kullanımını gerektiren bir nitelik taşıdığından beden dilini kullanabilme, bir iletişim süreci olan eğitimin başarıyla gerçekleştirilmesi açısından önemlidir. Sınıftaki eğitim ortamında öğretmenin ve öğrencilerin karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde olduğu gerçeğinden hareketle, öğretmenlerin kendi beden dillerinin etkisinin farkına varması ve öğrencilerin beden dilini doğru anlamayı bilmesi gerekir.

Öğretmenin öğrenciyle olan iletişimi, hem öğretme-öğrenme sürecinin niteliğinin artmasında, hem de öğrenci davranışlarının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu süreçte öğretmenler, sözel dilin yanı sıra beden dilini de kullanmak zorundadırlar. Sözsüz iletişimde konuşma ya da yazı olmaksızın, insanlar birbirlerine birtakım mesajlar iletirler. Bu iletişim şeklinde insanların ne söyledikleri değil, ne yaptıkları ön plâna çıkar (Dökmen, 2001). Bu yönüyle beden dili söylediklerimizin ötesinde bir

etkiye sahiptir. Öğrencilerin dikkatini çekmede, soyut ifadeleri somutlaştırmada, vurgulamalarda ya da mesajların anlaşılabilirliğini yükseltmede öğretmenin beden dili önemli rol oynar. Bu nedenle, öğretmenlerin beden dillerini nasıl kullanacakları konusunda bilgi sahibi olmaları öğrencilerin dikkatini tekrar toplama, sınıfla olan ilişkiyi canlı tutabilme açısından faydalı olabilmektedir. “Öğrenciler; kendileriyle tatlı bir sesle konuşulması, onlara gülümsenmesi, bakışma ve tasdikleyici baş sallamalar sayesinde ilgi, cesaret ve pozitif takviye görmüşlerdir. Zorluk çıktığında ise; öğretmenler daha fazla sabırlı olmuş ve azarlayarak güvensizlik ortamı oluşturmaktan kaçınmışlardır” (Schober, 2007: 105–106).

Eğitim ortamında beden dili, derse ve öğretmene yönelik tutumu da etkilemektedir.

“Tutum, herhangi bir nesne fikir ya da kişiye karşı düşüncelerle veya duygularla ilgili öğeleri olan ve davranışsal eğilimler içeren oldukça kalıcı bir sistemdir ya da kişinin bir kişiye, nesneye ya da konuya karşı olumlu veya olumsuz olabilen genel bir duygu ya da değerlendirmesidir. Tutumlar, eğitim sürecinin başarı ya da başarısızlığını etkilemektedir. Olumlu tutumlar öğrenme sürecinde öğrencileri daha başarılı kılarken, olumsuz tutumlar başarısız kılabilir” (Korkut, 1994).

Bu çalışmanın amacı; beden dilinin öğretmenlik mesleği açısından önemini vurgulamak, eğitim sisteminin en önemli unsurları olan öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşim ve iletişimi, beden dili davranışları açısından irdelemek ve ülkemizde bu alanda yapılabilecek bilimsel çalışmalara katkı bakımından ve sayıca az olan bu konudaki araştırmalara öncülük etmektir. Bu amaçla araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

Öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumları,

- Cinsiyetlerine göre değişmekte midir?

- Sınıf düzeylerine göre değişmekte midir?
- Yaşlarına göre değişmekte midir?
- Anne ve babalarının eğitim durumuna göre değişmekte midir?
- Ailelerinin gelir düzeyine göre değişmekte midir?
- Öğretmenlerin beden diline yönelik hazırlanan anket maddelerindeki hareketlerden hangileri öğrencileri olumlu ya da olumsuz etkilemektedir?

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma; Adana Kozan ilçesinde örneklem olarak seçilen ilgili lise türünde eğitim gören 345 öğrenci ile veri toplama aracındaki maddelerle sınırlıdır.

ARAŞTIRMANIN KABULLERİ

- a. Araştırmaya katılan ve cevapları analiz edilen öğrencilerin ölçme aracına vermiş olduğu cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.
- b. Bu çalışmada kullanılan anketin ölçülmek istenen niteliği saptadığı varsayılmıştır.
- c. Öğretmenin beden dilinin öğrenciler tarafından algılanma düzeyi sayısal ve somut olarak değerlendirilebilir niteliktedir.
- d. Bu çalışmada yer alan teorik bilgiler konuyla ilgili literatür taranarak elde edilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın yürütülmesinde genel tarama modeli kullanılmıştır. Lise öğrencilerinin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumları bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Öğrencilerin görüşlerine dayalı olması nedeniyle araştırma betimsel niteliktedir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini Adana ili Kozan ilçesinde bulunan Fatih Anadolu Lisesi'nde 2011-2012 eğitim- öğretim yılında öğrenim gören 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın uygulama sürecinde her sınıf düzeyinden olmak üzere 179 kız, 166 erkek toplam 345 öğrenciden araştırmada veri kaynağı olarak yararlanılmıştır.

VERİ TOPLAMA TEKNİK VE ARAÇLARI

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı olarak geliştirilen tutum anketi için madde havuzunda toplanan cümleler, uzmanlarının görüş ve değerlendirmelerine sunulmuştur. Burada maddelerin öncelikle kapsam geçerliliğinin sağlanmasına çalışılmıştır. Uzman görüşlerine dayalı olarak madde havuzunda bulunan maddelerin tekrar düzenlenmesi sonucu 35 madde belirlenmiştir. Ayrıca, anketin son kısmında "Bunların dışında öğretmenimin hoşuma giden, gitmeyen beden dili davranışları" şeklinde yazılması isteğe bağlı, açık uçlu bir ifade yer almaktadır. Anket, 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kişisel bilgilere, demografik değişkenlere ilişkin 9 soru, ikinci bölümde ise; öğretmenlerin beden diline ilişkin tutumları ölçmeye yönelik 5'li likert tipi 35 ifade yer almaktadır. Öğrenciler her bir ifadeye ilişkin tutumlarını "çok hoşuma gider, hoşuma gider, kararsızım, hoşlanmam, hiç hoşlanmam" kategorilerinden birisini işaretleyerek belirtmişlerdir. Anketin kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla uzman görüşleri alınırken yapı geçerliliği belirleyebilmek için faktör analizi uygulanmıştır. Anketin uygulanması araştırmacı tarafından

gerçekleştirilmiştir. Ders öğretmenlerinin kontrolünde araştırmacı, uygun olan sınıflara girerek öğrencilere anketleri elden dağıtmış, gerekli açıklamaları yapmış ve öğrenciler tarafından yöneltilen soruları anında cevaplamıştır. Öğrenciler anketi doldururken, araştırmacı sınıf içerisinde dolaşarak kontrol etmiş, eksiklik durumunda öğrencileri uyarılmış ve bitiren öğrencilerden anketleri dolaşarak toplamıştır.

VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 15.0 paket program kullanılmıştır. Anket maddeleri puanlanırken tutum ifadelerinin olumlu ya da olumsuz olma durumu dikkate alınmamıştır. Tutum ifadeleri 5-4-3-2-1 şeklinde puanlanmıştır. Anketten öğrencilerin alabilecekleri en yüksek puan 175, en düşük puan ise 35 olarak belirlenmiştir. Araştırma problemine göre t testi ve Anova analizi yapılmış ve sonuçlar $p=0.05$ düzeyinde test edilmiştir. Beden diline ilişkin tutumların tespiti için frekans(n) ve yüzde(%) kullanılmıştır. Anketin güvenilirliğinin bir ölçütü olarak bulunan (.793) cronbach's alpha değeri iç tutarlık için yeterli görülmüştür. Verilerin ve örneklemin faktör analizi için uygun olup olmadığını belirlemek için uygulanan Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı .717 bulunmuş ve 0.5 düzeyinde test edilen faktör analizinin kullanılmasının uygun olduğu görülmüştür. (KMO = 0,717)

Tablo 1. Verilerin İstatistik Özeti

Beden Dili	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Maximum/Minimum	Varyans	Madde Sayısı
Tutum puanı Ortalaması	2,834	1,716	4,328	2,612	2,522	,492	35

BULGULAR VE YORUM

Araştırmada elde edilen bulgular ve yorumları araştırmacının alt problemine göre aşağıda verilmektedir.

ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERE AİT DEMOGRAFİK BULGULAR

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetine İlişkin Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kız	179	51.9
Erkek	166	48.1
Toplam	345	100.0

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine İlişkin Dağılımları

Sınıf	Frekans	Yüzde
9	87	25.2
10	87	25.2
11	121	35.1
12	50	14.5
Toplam	345	100.0

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Durumuna İlişkin Dağılımları

Yaş	Frekans	Yüzde
14	41	11.9
15	95	27.5
16	112	32.5
17	79	22.9
18	18	5.2
Toplam	345	100.0

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kardeş Sayısına İlişkin Dağılımları

Kardeş Sayısı	Frekans	Yüzde
1	77	22.3
2	118	34.2
3	92	26.7
4	32	9.3
5	16	4.6
6	10	2.9
Toplam	345	100.0

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annesinin Eğitim Durumuna İlişkin Dağılımları

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
Eğitimsiz	9	2.6
İlkokul	166	48.1
Ortaokul	38	11.0
Lise	110	31.9
Üniversite	22	6.4
Toplam	345	100.0

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babasının Eğitim Durumuna İlişkin Dağılımları

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde
İlkokul	113	32.8
Ortaokul	52	15.1
Lise	104	30.1
Üniversite	76	22.0
Toplam	345	100.0

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailesinin Gelir Durumuna İlişkin Dağılımları

Gelir Durumu	Frekans	Yüzde
Asgari ücret ve altı	11	3.2
Asgari ücret -1250 TL	123	35.7
1251-1750 TL	114	33.0
1751-2250 TL	52	15.1
2251-5000TL	45	13.0
Toplam	345	100.0

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ev Durumuna İlişkin Dağılımları

Ev Durumu	Frekans	Yüzde
Kendilerinin	274	79.4
Kira	65	18.8
Lojman	6	1.7
Toplam	345	100.0

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Isınma Durumuna İlişkin Dağılımları

Isınma Durumu	Frekans	Yüzde
Soba	266	77.1
Klima	53	15.4
Elektrik	17	4.9
Kalorifer	9	2.6
Toplam	345	100.0

CİNSİYET

Araştırmanın birinci alt probleminde cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin öğretmenlerinin beden diline yönelik tutumları analiz edilmiştir. Bu soruya cevap aranırken önce öğrenciler cinsiyetlerine göre iki gruba ayrılmış ve grupların ortalama

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, Yıl: 6, Sayı: 11, Ocak 2013

tutum puanları t testi ile karşılaştırılmıştır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırma kapsamına giren öğrencilerin % 51,9'si kız; % 48,1' si erkektir. Cinsiyet dağılımı itibariyle kız öğrencilerin sayısal olarak erkek öğrencilere oranla araştırmaya daha fazla katıldıkları görülsede, oranların birbirine yakındır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre öğretmenlerin beden diline yönelik tutum puanları ortalamalarına bakılınca, erkek öğrencilerin tutum puanları ortalamasının (2,5556) kız öğrencilerin tutum puanlarının ortalamasından (2,8134) daha düşük olduğu görülmektedir. *Bağımsız iki grup arası farkların t-testi* (Independent Samples Test) tablosunun anlamlılık (sig.) sütunundaki değerin $p=.366$ olduğu görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerinin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumu arasındaki ilişkinin ($p>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğunu söyleyemeyiz.

Tablo 11. Cinsiyet Değişkenine İlişkin T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	Frekans	Ortalama	Standart Sapma	Standart Sapma Ortalaması	T değeri (t)	Anlamlılık Düzeyi (p)
Kız	179	2,8134	.40858	.03054	-.905	.366
Erkek	166	2,8556	.45724	.03549		

SINIF DÜZEYİ

Araştırmanın, ikinci alt problemi ile farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumlarının sınıf düzeylerine göre değişip değişmediği incelenmiştir. Sınıf düzeyleri ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. sınıf olarak belirlenmiştir. Bu alt problemle ilgili veriler varyans analizi ile test edilmiş, anlamlılık sütunundaki (sig) $.105$ sonucunda ($p>0.05$) sınıflar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Tablo 12. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Tutum Puanı Sonuçları

Sınıflar	Frekans1	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	Minimum	Maximum
9.00	87	2.9156	.46449	.04980	1.37	4.20
10.00	87	2.8532	.39989	.04287	1.83	3.69
11.00	121	2.7957	.42383	.03853	1.54	3.83
12.00	50	2.7491	.43692	.06179	1.66	3.83
Toplam	345	2.8337	.43256	.02329	1.37	4.20

Tablo 13. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplar arası	1.148	3	.383	2.065	.105
Grup içi	63.216	341	.185		
Toplam	64.365	344			

YAŞ DURUMU

Araştırmanın, üçüncü alt problemi ile öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumlarının yaşlarına göre değişip değişmediği incelenmiştir. Bu alt problem ile ilgili veriler analiz edilerek sonuçlar tabloda sunulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi, anlamlılık sütunundaki (sig) .274 sonucu öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumlarıyla yaşları arasında ($p>0.05$) anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 14. Yaş Durumuna Değişkenine İlişkin Tutum Puanı Ortalamaları

Yaş Durumu	Frekans	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	Minimum	Maximum
14.00	41	2.8516	.50915	.07952	1.37	4.20
15.00	95	2.9140	.40497	.04155	1.86	4.14
16.00	112	2.7911	.41691	.03939	1.54	3.83
17.00	79	2.7960	.45207	.05086	1.66	3.77
18.00	18	2.8000	.37445	.08826	2.17	3.83
Toplam	345	2.8337	.43256	.02329	1.37	4.20

Tablo 15. Yaş Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplar arası	.962	4	.240	1.289	.274
Grup içi	63.403	340	.186		
Toplam	64.365	344			

ANNE VE BABANIN EĞİTİM DURUMU

Araştırmanın, dördüncü alt problemi ile öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumları, anne ve babanın eğitim durumuna göre değişip değişmediği incelenmiştir. Bu alt problem ile ilgili veriler analiz edilerek sonuçlar tabloda sunulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi, anlamlılık sütunundaki (sig) .735 sonucu öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumlarında anne ve babanın eğitim durumu arasında ($p>0.05$) anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 16. Anne ve Babanın Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Tutum Puanları Sonuçları

Eğitim Durumu	Frekans	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	Minimum	Maximum
Eğitimsiz	9	2.7016	.45806	.15269	1.66	3.20
İlkokul	166	2.8608	.40876	.03173	1.37	4.20
Ortaokul	38	2.7925	.38088	.06179	1.97	3.46
Lise	110	2.8247	.47058	.04487	1.54	4.14
Üniversite	22	2.8000	.49925	.10644	1.66	3.69
Toplam	345	2.8337	.43256	.02329	1.37	4.20

Tablo 17. Anne ve Babanın Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplar arası	.377	4	.094	.501	.735
Grup içi	63.988	340	.188		
Toplam	64.365	344			

Tablo 18. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Tutum Puanları Sonuçları

Baba Eğitimi Durumu	Frekans	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	Minimum	Maximum
İlkokul	113	2.8281	.45133	.04246	1.37	4.20
Ortaokul	52	2.8731	.39230	.05440	1.89	3.74
Lise	104	2.8055	.45931	.04504	1.54	3.83
Üniversite	76	2.8538	.39623	.04545	1.66	4.14
Toplam	345	2.8337	.43256	.02329	1.37	4.20

Tablo 19. Babanın Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık

Gruplar arası	.198	3	.066	.350	.789
Grup içi	64.167	341	.188		
Toplam	64.365	344			

GELİR DURUMU

Araştırmanın, beşinci alt problemi ile öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumları, ailenin gelir durumuna göre değişip değişmediği incelenmiştir. Bu alt problem ile ilgili veriler analiz edilerek sonuçlar tabloda sunulmuştur. Tablo 21'de görüldüğü üzere, ($p=0,330$) öğrencilerin öğretmenlerin beden diline yönelik tutumlarında, ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 20. Gelir Durumu Değişkenine İlişkin Tutum Puanları Sonuçları

Gelir Durumu	Frekans	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	Minimum	Maximum
Asgari ücret	11	2.6468	.37564	.11326	2.09	3.31
As.ücr -1250 TL	123	2.8704	.38426	.03465	1.66	3.83
1251-1750 TL	114	2.8551	.49973	.04680	1.37	4.20
1751-2250 TL	52	2.7720	.41603	.05769	2.03	3.66
2251-5000 TL	45	2.7962	.39970	.05958	1.66	3.69
Toplam	345	2.8337	.43256	.02329	1.37	4.20

Tablo 21. Gelir Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplar arası	.864	4	.216	1.156	.330
Grup içi	63.501	340	.187		
Toplam	64.365	344			

Araştırmada öğrencilerin *kardeş sayısı*, *ev ve ısınma durumu* ile öğretmenin beden diline yönelik tutumları arasında ilişki olmadığı düşünüldüğünden bunlar kapsam dışı bırakılmış, analiz edilmemiştir.

MADDELERİN ANALİZİ

Tablo 22. Maddelerin Ortalama Puan Değerleri

Maddeler	Ortalama	Standart Sapma
S1	2,5594	1,14505
S2	3,9420	1,00989
S3	3,6667	1,12924
S4	3,3159	1,34744
S5	3,2957	1,39543
S6	2,2812	1,21489
S7	2,3855	1,27102
S8	2,6638	1,29511
S9	4,3275	1,04546
S10	2,4174	1,14106
S11	2,3971	1,17952
S12	3,1739	1,34420
S13	2,4986	1,29203
S14	2,7130	1,09517
S15	2,8812	1,25768
S16	2,9014	1,24668
S17	3,0638	1,42302
S18	2,1797	1,16497
S19	2,4406	1,28388
S20	2,7449	1,27994
S21	3,2406	1,39458
S22	1,9536	1,03606
S23	3,3971	1,37946
S24	1,7159	1,11564
S25	1,7826	1,03527
S26	2,0928	1,10368
S27	4,0203	1,11915
S28	4,2609	,96527
S29	2,9014	1,48505
S30	2,7275	1,44310
S31	3,9420	1,20421
S32	2,1014	1,25458
S33	1,9565	1,19635
S34	2,5681	1,12665
S35	2,6696	1,24631

Yapılan analiz sonucu tabloda da görüldüğü üzere, en yüksek ortalama puana sahip maddeler 9, 27, 28. maddeler; en düşük ortalama puanlı maddeler ise 22, 24, 25, 33. maddeler olmuştur.

ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİN BEDEN DİLİNE YÖNELİK TUTUMLARI

1. Maddedeki öğretmen, *“dersini sınıfta masaya oturarak anlatır.”* ifadesi için 68 öğrenci hoşlandığını söylerken öğrencilerin 183’ü (% 53,1) hoşlanmadığını belirtmiştir. Dersin sürekli olarak masada anlatılması bir süre sonra öğretmen-öğrenci arasında iletişim engeline yol açacağı için sürekli bu teknik kullanılmamalıdır.
2. Maddedeki öğretmen, *“dersini ayakta işler.”* ifadesi için 268 öğrenci (% 77,7) hoşlandığı 26 öğrenci (% 7,5) hoşlanmadığı yönünde görüş bildirmiş olup öğretmenin, dersi ayakta işleme davranışından öğrencilerin büyük çoğunluğu olumlu etkilenmektedir.
3. Maddedeki öğretmen, *“dersi işlerken sınıftaki ön boşluğu kullanır.”* ifadesi için öğrencilerin 224’ü (% 64,9) hoşlandığını 50’si hoşlanmadığını belirtmiştir. Öğretmen duruma göre dersi tahtada anlatmalı, bazen de sınıfta gezinerek dersi anlatmalıdır. Sadece tahtada ders anlatan bir öğretmenin bir süre sonra sınıfla iletişimi kesintiye uğrar. Öğrenciler, dersi sürekli sınıfta gezerek anlatan bir öğretmenden de bir süre sonra tedirgin olup sıkılabilir. Bundan dolayı öğretmenler, aradaki dengeyi çok iyi kurmalı ve sınıfla iletişimi koparmamaya çalışmalıdırlar. Ders anlatılan yerleri seçmek, sınıf içi iletişim açısından önemlidir.
4. Maddedeki öğretmenin *“dersi işlerken genellikle sıra aralarında dolaşmasından”* 103 öğrenci hoşlanmamakta 181 öğrenci ise hoşlanmaktadır. Öğrencilerin yarıdan fazlası öğretmenlerinin bu davranışından memnuniyet

duymaktadır; ancak öğretmenlerin öğrencilerin çok yakınında durmaları onları rahatsız etmektedir.

5. Maddedeki öğretmen, *“sınıfta sessizliği sağlamak üzere gözleriyle bütün sınıfı süzer.”* ifadesi için 114 öğrenci (% 33) hoşlanmadığını söylerken öğrencilerin 175’i (% 50,7) öğretmenin otoritesini gözleriyle bütün sınıfı süzerek sağlamasından hoşlandığını belirtmiştir. Bu yönüyle, sınıfla iletişimi sağlayan bakışlar, öğrencilerin davranış bozukluklarını düzeltmek ve sınıfta disiplini sağlamak için kullanılabilir.
6. Maddedeki öğretmen, *“sessizliği sağlamak üzere elindeki nesneyi tahtaya vurur.”* ifadesi için 219 öğrenci (% 63,4) hoşlanmadığını 65 öğrenci ise hoşlandığını belirtmiştir.
7. Maddedeki öğretmen, *“derste sessizliği sağlamak üzere elini, kalemi masaya vurur.”* ifadesi için 206 öğrenci (% 59,7) hoşlanmadığını 72 öğrenci hoşlandığını belirtmiştir. Öğretmenin, sessizliği sağlamak için dikkat çekmek istediğinde elini, kalem ya da benzeri bir nesneyi tahtaya/ masaya vurması öğrenciler tarafından olumsuz bir hareket olarak algılanmakta ve genel olarak hoşlanılmamaktadır.
8. Maddedeki öğretmen, *“sessizliği sağlamak üzere yüksek sesle uyarır.”* ifadesi için 174 öğrenci (% 50,4) hoşlanmadığını 100 öğrenci hoşlandığını belirtmiştir. Öğretmenin, yüksek sesle uyararak otoritesini sergilemesi davranışı eğitim ortamında kullanılmaması gereken olumsuz bir hareket olarak belirtilmektedir. Öğretmenin disiplini sağlamada sözlü müdahaleden önce beden dilini kullanması daha etkili olabilmektedir.
9. Maddedeki öğretmen, *“dersi işlerken çoğunlukla gülümser.”* ifadesi için 292 öğrenci (% 84,6) hoşlandığını belirtmiştir. Öğretmenin dersi işlerken

çoğunlukla gülümsemesi sınıfta olumlu bir atmosfer yaratır. Bu gülümseme hareketini öğretmen, sınıfa girdiğinde ve tüm ders boyunca sürdürmeye çalışmalıdır.

10. Maddedeki öğretmenin *“dersi işlerken çok az gülümsemesinden”* 192 öğrenci hoşlanmadığı 73 öğrenci ise hoşlandığı yönünde görüş belirtmiştir. Öğrenciler asık suratlı olmayan, güler yüzlü öğretmenleri daha çok sevmektedir.
11. Maddedeki öğretmenin *“dersi işlerken sınıf içinde hızlı hareket edip yürümesinden”* 168 öğrencinin hoşlanmasına karşılık 203 öğrenci bu davranıştan hoşlanmamaktadır.
12. Maddedeki öğretmen, *“dersi işlerken zaman zaman öğrenci sırasına oturur.”* ifadesi için 168 öğrenci (% 63,4) hoşlandığını belirtmiştir.
13. Maddedeki öğretmenin *“dersi işlerken öğrenci sırasının üstüne oturmasından”* 88 öğrenci hoşlanmakta buna karşılık 183 öğrenci hoşlanmamaktadır.
14. Maddedeki öğretmenin *“dersi işlerken kollarını kavuşturmasından”* 71 öğrenci hoşlanmakta, 130 öğrencinin ise hoşlanmaması dolayısıyla bu davranış olumsuz olarak algılanmaktadır.
15. Maddedeki öğretmenin *“söz hakkı verirken parmağıyla işaret etmesinden”* 117 öğrenci hoşlanmakta 135 öğrenci ise bu davranıştan hoşlanmadığını ifade etmiştir.
16. Maddedeki öğretmenin *“söz hakkı verirken eliyle işaret etmesinden”* 131 öğrenci hoşlanmasına rağmen 129 öğrenci hoşlanmadığı şeklinde görüş bildirmiştir. Belirgin olarak olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirilemeyen bu davranış öğrenciler tarafından nötr olarak algılanmaktadır.

17. Maddedeki öğretmen, *“omzumza dokunarak söz hakkı verir.”* ifadesi için 149 öğrenci (59 kız, 90 erkek, % 63,4) *“hoşlandığı”* şeklinde görüş bildirirken 132 öğrenci (84 kız, 48 erkek, % 38,2) hoşlanmadığını belirtmiştir. Öğretmenin, öğrencisinin sırtına dokunarak ona güvendiğini ifade etmesi davranışından araştırmaya katılan öğrenciler, genel olarak olumlu etkilenmektedir.
18. Maddedeki öğretmen, *“elimize dokunarak söz hakkı verir.”* ifadesi için 230 öğrenci (129 kız, 101 erkek, % 66,7) hoşlanmadığını belirtmiştir. Öğrencilere yumuşak bir şekilde dokunma, sırtını sıvazlayarak yakınlık gösterme öğrencilerin dikkatini artırıcı hareketlerdir; ancak cinsiyet hususunda daha hassas olan lise çağındaki kız öğrencilere karşı daha temkinli yaklaşmak gerekebilir.
19. Maddedeki öğretmenin *“sınıfta dolaşırken çok yakınında ayakta durmasından”* 193 öğrenci hoşlanmazken 83 öğrenci hoşlanmaktadır. Öğrenciler, öğretmenlerin çok yakınlarında bulunmasından mahrem alanın ihlal edilmesinden dolayı rahatsızlık duymaktadır.
20. Maddedeki öğretmen, *“soru sorduktan sonra cevabını çok yakınımda durarak alır.”* ifadesi için 100 öğrenci (% 29) *“hoşlanırım”* şeklinde görüş bildirirken 219 öğrenci (% 63,4) hoşlanmadığını belirtmiştir. Heidemann, öğretmenler ve öğrenciler arası mahrem alanın 40 cm, sosyal mesafenin 3-4 m civarında kullanılmasını önermektedir. Kişisel bir ilişki kurabilmek için öyle bir mesafe seçilmelidir ki, bu mesafeden öğrenci daha çok çalışmaya heveslenmeli, fakat kendisini köşeye sıkıştırılmış hissetmemelidir. (Heidemann, 1983) Öğretmen, öğrencilere olan uzaklığını ve yakınlığını ölçülü bir şekilde ayarlayarak seçilen yerden bütün sınıfı görerek kontrol edebilmelidir.

21. Maddedeki öğretmen “*ders işlerken anlattıklarını son kelimeleri uzatarak pekiştirir*” ifadesi için 106 hoşlanmadığını 160 öğrenci ise hoşlandığını bildirmiştir.
22. Maddedeki “*konusmasında sık sık yutkunma, susma ve ses tekrarları vardır.*” ifadesine 248 öğrenci hoşlanmadığını belirtmiştir.
23. Maddedeki öğretmenin “*zaman zaman sesini yükseltip alçaltmasından*” 190 öğrenci hoşlanmakta 96 öğrenci ise bu durumdan hoşlanmamaktadır. Sesteki bu değişiklik durumu tek düzeliği ortadan kaldırmaktadır.
24. Maddedeki öğretmenin “*konusması açık, net, anlaşılır değildir, hızlı konuşur*” ifadesi için 289 öğrenci bu durumdan hoşlanmadığını ifade etmiştir. Bu yönüyle öğretmenler üniversitede eğitim görürken diksiyon eğitimi almalıdır.
25. Maddedeki öğretmen, “*dersi işlerken saçlarıyla, düğmeleriyle, tokalarıyla oynar.*” ifadesi için 278 öğrenci (% 80,6) hoşlanmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin saçlarıyla, çeşitli nesnelere oynaması sınıf ile aralarına iletişim engeli koyabilmekte ve dikkati dağıtabilmektedir.
26. Maddedeki öğretmenin “*konusurken diliyle dudaklarını ıslatmasından*” 220 öğrenci hoşlanmamaktadır. Bu davranış, öğrenciler tarafından olumsuz olarak nitelendirilmektedir.
27. Maddedeki öğretmen, “*konusmasını el- kol hareketleri katarak destekler.*” ifadesi için 267 öğrenci (% 77,4) hoşlandığını belirtmiştir. El-kol hareketleri, öğretmenler tarafından iletişimi destekleyici, sözlü ifadeleri güçlendirmek için öğrenciyi motive edici bir şekilde kullanılabilir.
28. Maddedeki öğretmen, “*mutluluk ve hayreti yüz ifadelerine yansıtır.*” ifadesi için 293 öğrenci (% 84,9) hoşlandığını belirtmiştir. Öğretmenin bir durumdan

hoşnut olduğu zaman yüz ifadesinin değişmesi olumlu bir davranış olarak algılanmaktadır.

29. Maddedeki öğretmenin “*öfke, üzüntü, tiksinti ve korkuyu yüz ifadelerine yansıtması*” davranışı için 152 öğrenci hoşlanmadığını, 133 öğrenci ise hoşlandığı yönünde görüş bildirmiştir.
30. Maddedeki öğretmenin “*konuşmasını ses eklentileriyle (hım, ah, puflama, e, oh, ya vb.) desteklemesinden*” öğrencilerin yarıya yakını (165 öğrenci) hoşlanmamaktadır. Genel anlamda bu türden ses eklentileri öğrencilerde rahatsızlık yaratmaktadır.
31. Maddedeki öğretmen, “*dinlediğini göstermek üzere konuşmamızı başıyla onaylar.*” ifadesi için 244 öğrenci (% 70,7) hoşlandığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerine baktığımızda büyük çoğunluk bu beden dili davranışından olumlu etkilenmektedir. Öğrencilerin söyledikleri şeylere öğretmenin dinlediğini göstermesi sınıf ortamındaki olumlu bir harekettir. “Eğer karşınızdaki kişinin iletisini dinlemeye hazır olduğunuzu ve dinlediğinizi göstermek istiyorsanız yapılabilecek en yalın baş hareketi, başı öne ve arkaya çok hızlı olmayacak bir şekilde hareket ettirmektir. Bu onaylama hareketi, dinlediğinizi yansıtmamanın yanı sıra, karşınızdakinin iletisini daha rahat bir şekilde dile getirmeye teşvik eder” (Özer, 1995:125). Bu hareket, öğrencilerin kendisine değer verildiğini hissetmesini sağladığı gibi öğrencileri olumlu yönde etkilediği için sınıf içi iletişimde öğretmenler tarafından kullanılmalıdır.
32. Maddedeki “*öğretmen masasının üstüne bacak bacak üstüne atarak oturur.*” ifadesi için 232 öğrencinin (% 67,2) hoşlanmadığını belirtmesinden bu hareketin olumsuz algılandığını görmekteyiz.

33. Maddedeki öğretmen, “*öğrenci sırasının üstüne bacak bacak üstüne atarak oturur.*” ifadesi için 252 öğrenci (% 73,1) bacak bacak üstüne atma hareketini iletişimi engelleyici, olumsuz bir hareket olarak algılamaktadır.
34. Maddedeki öğretmenin “*ders işlerken sınıf duvarına yaslanmasından*” 158 öğrencinin hoşlanmamasına karşılık bu hareket 58 öğrencinin hoşuna gitmektedir.
35. Maddedeki öğretmenin “*ders işlerken ellerini arkada birleştirerek sınıfta dolaşmasından*” 150 öğrenci hoşlanmamakta 99 öğrencinin ise bu davranış hoşuna gitmektedir.

Ayrıca; ankette yer alan “*bunların dışında öğretmenimin hoşuma giden / gitmeyen beden dili davranışları*” şeklindeki açık uçlu bölüme öğrenciler özetle şunları yazmışlardır:

Öğretmenin kızmayı ifade eden hareketleri, sinirli bakışları, beden diliyle sınıfı susturamaması, bıyıklarıyla uğraşmaları, öğrencilere küçümser gözlerle bakmaları, çok fazla ve hızlı konuşmaları vb. gibi davranışlar öğrencilerin hoşuna gitmemektedir. Öğretmenin ders işlerken göz teması sağlamasından ise öğrenciler oldukça hoşlanmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Lisedeki öğrencilerin öğretmenlerinin beden diline yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın sonucuna göre;

Öğrencilerin; genel anlamda öğretmenlerin sınıf içi iletişimde kullandıkları olumlu olarak nitelendirilen beden dili hareketlerinden olumlu, olumsuz nitelendirilen beden dili hareketlerinden ise olumsuz etkilendikleri görülmüştür. Jest ve mimikler, vücut duruşu, mesafe ve bedensel temas unsurları öğretmenler tarafından olumlu sınıf atmosferi yaratacak şekilde kullanılmalıdır. Öğretmenin dersi ayakta işlemesi, sınıftaki ön boşluğu kullanması, zaman zaman sınıfta dolaşması öğrenciler tarafından olumlu değerlendirilmekte; kızgınlık belirten uyarıcı davranışlar öğrencileri olumsuz etkilemekte, öğretmen ve öğrenciler arasındaki mesafe, onlara dokunma hususunda ölçülü bir yakınlık gösterilmelidir. Sınıf içi iletişimde dinlediğini göstermek amacıyla göz teması kurmak, başıyla onaylamak öğrencilere gösterilen saygının bir ifadesi olarak algılanmaktadır. Ders süresince demokratik bir öğrenme ortamı sağlayabilmede eller ve kollar sınıf ile iletişim kurmaya hazır konumda olmalıdır. Sınıf ortamında iyi bir iletişim kurmanın yolu, doğru zamanda doğru beden dilini kullanmaktan geçer. Buna göre iletişim kanallarının açılabilmesi için öğretmen; demokrat, güler yüzlü, güvenilir, destekçi, hoşgörülü olmayı yansıtan jest ve mimikleri kullanmalıdır. Beden dili, sözlü iletişimi destekler nitelikte ve birbiriyle uyumlu olmalıdır. Öğretmenlerin davranışları öğrenciler üzerinde etkili olduğundan öğretmenler sergilediği davranışların etkisinin bilincine varmalı ve davranışlarını gözden geçirip kendini bu alanda geliştirebilmelidir. Bu durumdan hem kendileri hem de öğrenciler faydalanacaktır. Bu nedenle öğretmen adayları ve hâlen görev yapmakta olan öğretmenlerin bu konuda uzmanlar tarafından eğitilmeleri faydalı olacaktır. Bu anlamda Eğitim Fakültelerine “Beden Dili” dersi konulabilir. Ayrıca, öğretmenlerin beden dili ve iletişim konusundaki eksikliklerinin giderilmesi için hizmet içi eğitimlerin niceliği ve niteliği artırılmalıdır.

Sonuç olarak; öğretmenler, beden dilini etkili kullanırsa öğrencilerle daha sağlıklı iletişim kurmuş olur. Beden dili hareketlerinde yapmacık olmaktan uzak, hareketlerin doğal olmasına dikkat edilmelidir. Bu araştırma, beden dilinin öğretmene yönelik tutumdaki ve eğitimin niteliğini geliştirmedeki etkisini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca, bu konuda araştırma yapmak isteyenler tarafından çalışma alanı genişletilerek değişik okul türleri ve şehirlerde uygulamalar yapılarak bölgeler arasındaki farklılıklar incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Bağcı, M. (2008). Beden Dilinin Öğrenciler Tarafından Algılanması (Esenler İlçesi Örneği), Beyken Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Baltaş, Z. ve Baltas, A. (2000). Beden Dili, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çalışkan, N. ve Yeşil, R. (2005). Eğitim Sürecinde Öğretmenin Beden Dili. Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, 199-207.
- Korkut, F. (1994). İnsan İlişkilerinde Tutum ve Tavırların Önemi, İnsan İlişkileri Ders Kitabı, Prof. Dr. Mürüvvet Bilen, Ankara: Ecem Yay.
- Özbent, S. (2007). Sınıfta Beden Dili, G.Ü, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 2, 259-289.
- Özer, A. K. (1995). İletişimsizlik Becerisi, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Schober, O. (1999). Beden Dili, Beden Dili, (Çev.: Süeda Özbent), İstanbul: Arion Yayınevi.
- Sıllars, S. (1995). İletişim, (Çev. : Nüzhet Akın), Ankara: Özgün Matbaa.
- Şen, S. (2006). Sınıf İçi İletişimde Beden Dili (Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Beden Dilini Kullanma Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

When we communicate with others, we express our thoughts and feelings not only through the words we choose, but also through our tone of voice, facial expression and body language. In fact, many communications experts believe that far more information is communicated non-verbally (without words) than verbally (with words). "Body language" is an important part of non-verbal communication. Body language includes many different aspects of our every day physical behaviour: the way we greet one another; how we stand, how we sit or walk; the way we position our arms and legs or use our hands and eyes are some of the most basic. According to Schober (2007: 116) body language is; movements, gestures, facial expressions and body posture of a set of values that used when transmitting feelings and thoughts of the person confronting. Using of body language is very important for teachers in the class.

Teaching is profession requires the effective use of communicative skills, particularly the use of body language. The ability of using the body language is crucial for the successful outcome of the education, which is itself a process of communication.

The aim of this study is to determine the basic tendency of the teachers' and point out attitudes with related to the use of the body language and suggest appropriate measures by attracting their attention to this issue. This theoretical and practical study was carried out to realize this aim. To this end, research is also explored the following questions:

Students' attitudes towards teachers' body language

1. Is it varies according to gender?
2. Is it varies according to class level?
3. Is it varies according to age?
4. Is it vary according to the parents' level of education?
5. Is it vary according to family income?
6. 6.Which articles of the survey acts affect students positively or negatively?

At the end of the study, considerable data was obtained with related to the quality of the body language use in terms of professional achievement, the rules of effective use of the body language and common errors made by the teachers. Suggestions were made on the ways to use the body language effectively.

Method

Data were collected through like attitudes survey. *Survey model and random sample approach are employed in this study.*

Population and Sample

The study sample of Kozan district of Adana Fatih Anatolian High School, studying in the academic year 2011-2012 9, 10, 11 and 12 are the students. Each grade level in the implementation process of the study, including 179 females and 166 males, total 345 students were used as a source of research data.

Data Collection Techniques and Tools

The survey consists of 2 parts. firs part ; personal information, demographic variables on the ninth question, the second part of teachers' attitudes towards body language of expression is to measure the 5-point Likert-type 35 expressions. related to teachers' body language. Students' attitudes toward each statement "I'd like very much, I'd like, undecided, I don't like, don't like any" mark one of the stated categories.

Findings (Results)

The results of this study showed that *there is no significant difference* their sex, ages, class level, income status of parents and level of education. Attitudes of the students have not changed according to their sex, ages, class level, income status of parents and level of education.

CONCLUSION AND DISCUSSION

A good way to communicate in the classroom, at the right time through the use of body language. In order to open channels of communication, teachers use to be democratic, friendly, reliable, supportive, tolerant, gestures and expressions reflecting. Body language, verbal communication and must be compatible in support. Use direct eye contact with your students. This is one of the most important nonverbal teaching skills. Look directly at the student (not at their hair, shoulder, what they are wearing). Looking any place else is too distracting for them.

Teachers need to constantly circulate around the room to communicate with their students. Facial expressions, moving around the classroom, carefully-planned eye contact; you need to control your body language if you want to control your students. Teachers need to be able to control their own body language so they can be in charge of the message they want to portray to the students. They can send out positive body language messages to promote positive interaction between her/himself and the students and between students and other students. Teacher candidates and teachers on body language would be helpful trained by the experts. In this sense, Faculties of Education "Body Language" can be added to the course. In addition, in order to overcome the lack of teachers' body language and communication on the quantity and quality of in-service training should be increased.

EK 1

ÖĞRETMENLERİN BEDEN DİLİNE YÖNELİK TUTUM ANKETİ

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket, öğretmenlerin beden diline yönelik sizlerin görüşlerinizi alarak beden dilinin eğitime olan katkısının neler olduğunu tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda öğretmenlerin beden diline yönelik duygu ve düşünceleri yansıtan cümleler yer almaktadır. Bu cümlelerin karşısında da **“Çok hoşuma gider”**, **“Hoşuma gider”**, **“Kararsızım”**, **“Kısmen hoşlanırım”** ve **“Hiç hoşlanmam”** olmak üzere beş seçenek verilmiştir. Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyup seçeneklerden sizin için en uygun olanını işaretlerseniz öğretmenlerin beden diliyle ilgili düşüncelerinizi anlamamıza yardımcı olursunuz. Vermiş olduğunuz cevaplar yalnızca araştırma için kullanılacaktır. Size herhangi bir yasal sorumluluk getirmeyecektir. Teşekkür ederim.

Samet GÖKÇELİ, *Gazi Üniv. Eğit. Bil. Enst. TDE Eğitimi Doktora Öğrencisi*
(sgokceli@gmail.com)

Kişisel Özellikler		DERECELER				
		Çok Hoşuma gider	Hoşuma gider	Kararsızım	Hoşlanmam	Hiç Hoşlanmam
Sınıf/Şube:						
Cinsiyetiniz: ( )Kız ( )Erkek						
Yaş:						
Kardeş sayısı:						
Anne eğitim durumu:						
Baba eğitim durumu:						
Gelir durumu:						
Ev durumu: (kendilerinin, kira, lojman)						
İsınma durumu:						
Öğretmenlerin Beden Dili İle İlgili Görüşleriniz						
1	Dersini sınıfta masaya oturarak anlatır.					
2	Dersini ayakta işler.					
3	Dersi işlerken sınıftaki ön boşluğu kullanır.					
4	Dersi işlerken genellikle sıra aralarında dolaşır.					
5	Sınıfta sessizliği sağlamak üzere gözleriyle bütün sınıfı süzer.					
6	Sessizliği sağlamak üzere elindeki nesneyi tahtaya vurur.					
7	Derste sessizliği sağlamak üzere elini, kalemı masaya vurur.					
8	Sessizliği sağlamak üzere yüksek sesle uyarır.					
9	Dersi işlerken çoğunlukla gülümser.					
10	Dersi işlerken çok az gülümser.					
11	Dersi işlerken sınıf içinde hızlı hareket eder, yürür.					
12	Dersi işlerken zaman zaman öğrenci sırasına oturur.					
13	Dersi işlerken öğrenci sırasının üstüne oturur.					
14	Dersi işlerken kollarını kavuşturur.					
15	Söz hakkı verirken parmağıyla işaret eder.					
16	Söz hakkı verirken eliyle işaret eder.					
17	Omzumza dokunarak söz hakkı verir.					
18	Elimize dokunarak söz hakkı verir.					
19	Sınıfta dolaşırken çok yakınımızda ayakta durur.					
20	Soru sorduktan sonra cevabını çok yakınımızda durarak alır.					
21	Ders işlerken anlattıklarını son kelimeleri uzatarak pekiştirir.					
22	Konuşmasında sık sık yutkunma, susma ve ses tekrarları vardır.					
23	Zaman zaman sesini yükseltir ve alçaltır.					
24	Konuşması açık, net, anlaşılır değildir, hızlı konuşur.					
25	Dersi işlerken saçlarıyla, düğmeleriyle, tokalarıyla oynar.					
26	Konuşurken diliyle dudaklarını ıslatır.					
27	Konuşmasını el- kol hareketleri katarak destekler.					
28	Mutluluk ve hayreti yüz ifadelerine yansır.					
29	Öke, üzüntü, tiksinti ve korkuyu yüz ifadelerine yansır.					
30	Konuşmasını ses eklentileriyle (hım, ah, puflama, e, oh, ya vb.) destekler.					
31	Dinlediğini göstermek üzere konuşmamızı başıyla onaylar.					
32	Öğretmen masasının üstüne bacak bacak üstüne atarak oturur					
33	Öğrenci sırasının üstüne bacak bacak üstüne atarak oturur					
34	Ders işlerken sınıf duvarına yaslanır.					
35	Ders işlerken ellerini arkada birleştirerek sınıfta dolaşır.					

Bunların dışında öğretmenimin hoşuma giden/ gitmeyen beden dili davranışları...